

Cuprins

Partea I. O țară curată	5
Partea a II-a. Parka	119
Partea a III-a. Magicianul	203

Olga Tokarczuk

Ultimele povestiri

Traducere din limba polonă și note
de Cristina Godun

POLIROM
2018

E

Mă preocupă foarte tare un singur lucru: când începe omul să moară? Trebuie să fie un asemenea moment în viață, probabil de scurtă durată și imperceptibil, dar fără îndoială există. Mersul, evoluția, drumul ascendent atinge punctul culminant și începe coborârea. Ar fi momentul după-amiezii vieții – soarele atinge zenitul și se pregătește de asfințit. Ar fi momentul de vârf al unei furtuni – vântul cel mai năprasnic, tunetul cel mai asurzitor, după care se lasă liniștea. Flacăra cea mai vie care este începutul stingerii. Sau beția cea mai cruntă după care urmează trezirea.

Trebuie să existe un asemenea moment, dar nu știm noi când e. Nu știm să-l identificăm. Dacă am ști să-l recunoaștem, am fi cu toții niște oameni înțelepți. Dar suntem niște nătărăi.

Orice poate fi un indiciu. Al milionulea fir de păr din perie, o migrenă bruscă și momentul când dă înapoi pe neașteptate. Un vis. Unul straniu, neliniștitor sau, dimpotrivă, visul în care murim. Un ochi de ciorap care se destramă în fir drept ca lama unui cuțit. Ceva împotriva firii: ghiocei care apar nu în martie, ci încă din februarie.

Nu-mi place să mă gândesc, nu-mi place deloc să fac asta. Aș prefera să-mi țin mintea ocupată cu ceva, să deretic sau să aranjez hainele din dulap. Numai că aici

nu mai e nimic de făcut. Obiectele au format asociații și m-au exclus din cercul lor. Acum fac ce vor, ce au vrut dintotdeauna să facă – se lasă cuprinse de haos.

Am stat lângă Petro, i-am pieptănat părul. I-am netezit cutele hainelor. Am desprins un fir alb de ață de pe cămașa lui. Îl înfășor în jurul degetului, un joc de copii, și îngân a, be, ce, de... în felul ăsta o să aflu inițiala numelui amantei lui. Cum îi spunea domnișoarei Stanicka? Secretarei de la școală. Nu cumva Basia? Dar firul de ață e prea lung pentru „be“. Iese „k“. Deci trebuie să fie Krysia sau Kazia.

Petro nu ascultă. Arată impozant. Pare din nou mare și înalt, arată așa cum ar trebui – ca un director de școală ieșit la pensie, membru de partid, violonist în orchestra comunei, trezorier al Pompierilor Voluntari. Nu aș enumera toate funcțiile dacă nu ar fi necesar. Cândva, Petro era mare, acum este mic, uite, e doar o formă pe pat.

Avem mult timp. Viitorul dispare pe neobservate, se ofilește, se topește. Nu mai e nevoie nici de listele de cumpărături, nici de programele de televiziune de săptămâna viitoare, nici de planuri despre cum trebuie semănat plantele mele și legumele lui. Calendarul pot să-l arunc în foc mâine dimineată. Răsare soarele și confirmă adevărul: a scrâșnit și s-a oprit. Nu mă neliniștește lucrul ăsta chiar deloc. După atâția ani de cântat în biserică nu mai am nevoie de cer. Mi-a ajuns. Mi-ar fi greu să mai pornesc acum la drum oriunde ar fi. Din nou ar trebui să mă mut, să mă strămut într-un loc

nou, să tânjesc după cel de dinainte. La vârsta mea! Dar dacă nu există cer nu va exista nici Petro. Mă întorc cu fața spre fereastră și mă uit la spațiul alb. Neantul alb stinge încetul cu încetul ziua. Petro ar fi singurul motiv care să justifice existența cerului. Și Păpușa.

Acum stau amândoi pe lavițe de lemn lungi, printre sfinți, așa cum povestesc icoanele.

Apoi, când mă duc afară să bătătoresc trei linii orizontale în zăpadă, gândesc în propoziții întregi că Petro a murit. A murit. A murit. Și descopăr că asta nu schimbă cu mult lucrurile. Tot ce s-a schimbat e că zace tot timpul pe verandă, nu se mai foiește prin casă, nu mai icnește când ridică găleata cu apă, nu mai suduie în barbă când nu nimereste cu șurubelnița în capul șurubului. Din pricini nedesluite, și-a prelungit siesta de după masă. Ba chiar m-aș putea supăra pe el că a lăsat totul pe capul meu bătrân și cărunt.

Am reușit să trasez liniile în zăpadă, dar mă simt vlăguită. Mă opresc brusc la jumătatea unei linii, care taie de-a curmezișul versantul.

Primul meu copil a murit în tren, iarna, în timpul unei călătorii de două săptămâni. O alintam Păpușa. Ne-au trimis la un medic specialist, dar nu ne-a putut ajuta. Acum i s-ar fi prescris un antibiotic și gata. Dar la vremea aceea doctorul nu a știut să facă mare lucru. Salicilați și comprese reci pentru febră. Eu am vrut să-mi continui călătoria cu Păpușa, dar nu mi-au îngăduit. Am fost nevoiți s-o îngropăm într-un fund de lume blestemat, pe nume Kluczbork. Asemenea semne

am lăsat în urma noastră. În loc de bun venit în țara asta, mi-am pierdut copilul. Aș fi avut de la ea nepoți adevărați. Orice om pe lângă care trec pe stradă ar fi putut fi nepotul meu. Am avut în mine sute de ovule, boboci de om. Le-am purtat în burtă ca pe niște icre – o mică aglomerare compactă de ființe care-și așteaptă rândul să se nască. Așa sunt cerurile în icoane: în ultimele rânduri, mult deasupra sfinților, deasupra îngerilor, se îngrămădesc sufletele. Sunt în număr atât de mare, încât imaginea își pierde rezoluția. La marginea tabloului e deja imposibil să-ți mai dai seama dacă vezi chipuri mici sau e doar factura vopselei. Tu ai omorât-o, Petro, pentru că dacă am fi rămas, acum aș fi avut nepoți cu care să vorbesc. Iar acum ai murit și tu.

Dar mai ai o fiică, pârâie glasul lui Petro ca televizorul. Bine, fie. Mă ridic să mă îmbrac și să ies, dar mă oprește. Da, mai am o fată. I-am transmis o parte din colecția mea de celule. S-au înmulțit în ea, a dus mai departe în lume ovulele mele – pe care acum le poartă mai departe fiica ei. Poate peste o vreme va aduce pe lume un băiat care va semăna cu Petro, dar el nu va ști cu cine seamănă. Nimeni n-o să-l recunoască pe Petro în el.

Am plecat într-o bună zi. Toți am plecat de acolo. În casele noastre s-au mutat niște străini. Am urcat în trenuri neîncălzite, lente. În vagoane de marfă, pentru că eram o marfă. Pe drum mulți au pierdut copii, fotografii și documente, astfel încât e imposibil să mai refaci

acum arborii genealogici. Sunt mai degrabă niște răsaduri, niște tufe pipernicite. Țăsta a dispărut, celălalt nu s-a mai întors, ăsta a plecat în State, celălalt a fost împușcat când se întorcea de la război tot pe la Kluczbork sau Kalisz; pe ăștia i-au linșat vecinii și le-au ars documentele, de aceea nu se mai știe acum cine au fost. Pe ceilalți i-au deportat, strămutat, izgonit. Iar cei care au supraviețuit stau acum și tac chitic, sunt vigilenți. Pe cine interesează soarta copilului meu?

Cauzele sunt întotdeauna obiective, externe, politice, survin în increngături. Se adună bărbații, au burți mari și scule mici, văd lumea în ansamblu, pe hărți; lumea se aranjează pentru ei în meridiane și pete, își lasă degetele să alunece de-a lungul acestor linii imaginare și spun: „Ăștia trec în dreapta, ăștilalți în stânga, ăștia rămân pe loc, iar pe cei de aici îi împingem mai înainte”. Ăștia aici, ceilalți dincolo. Pe ăștia îi divizez, pe ăștilalți îi strămut, iar pe cei de acolo îi las unde sunt.

Sau poate că e mai complicat de atât – poate că pe oameni îi cuprinde neliniștea călătoriei, cu toate că nu sunt conștienți de asta. Nu mai pot dormi, iar când reușesc să închidă ochii, visează țări străine, stepe îndepărtate, stranii, orașe necunoscute; visează un drum care taie orizontul în două. Încolțește în ei dorința. Niște șobolani de pământ mânați brusc de dorința de a naviga pe mări, visează munți înalți și râuri pe care le traversează. Și doar nu există nici un motiv rațional să plece de acasă, scornesc cauze externe, falsifică datele,

citesc în ziare printre rânduri și stârnesc războaie. Politica e instrumentul acestei râvne care există în genele a generații întregi. Este foarte posibil. Cândva dădeai vina pe soartă, acum dai vina pe gene.

Acolo reliefurile erau netede și luminoase. Soarele se reflecta în lanurile de grâne și te orbea. Oamenii mergeau cu ochii mișiți. Și râul era limpede, ieșea din matcă, era atât de mare, încât suprafața lui părea un cer uriaș – nicăieri nu am mai văzut un cer atât de mare. Pământul era gras, negru și lipicios. Se ținea de încălziri după ploaie, iar când de căldură se preschimba în praf, murdărea gulerile cămășilor în cenușiu. Drumurile erau simple și drepte, niciodată nu urcau și nu coborau, așa ca aici. Satele erau întinse, iar casele din chirpici, joase, cu hol răcoros și acoperiș din paie. În iazuri erau plăci și în livezi mere din soiul Antonovka. Aveam vaci mici și câini mici. Chiar și gălețile de lapte erau mai mici, ieslea animalelor așisderea. Paturile erau mai scurte, atingeai cu tălpile marginea de lemn. Lumea era acolo mai acceptabilă, încăpea în palma mâinii ca plăsele bine șlefuite ale unui cuțit. Fiecare lucru complimenta corpul – hainele te ocroteau, erau familiare și mereu aceleași. Toți oamenii care au trăit înaintea noastră trebuie să fi fost niște picături care au sfredelit în stâncă un leagăn confortabil pentru noi. Vocile lumii ajungeau până la noi ca printr-o cortină de ceață, se împiedicau pe drum. Se desfăceau în mai multe limbi.